

Dijital Yayıncılık ve Dijital Yayıncılık Araçları

öğrenme çıktıları

1 Yayıncılıkta Dijitalleşme

1 Yayıncılıkta dijitalleşme süreçlerini açıklayabilme

3 Dijital Kitap Üretim Araçları

3 Dijital içerik üretim araçlarını tanımlayabilme

5 Dijital Kitap Okuyucular ve Kütüphaneler

5 Dijital kitap okuyucular ve Dijital kütüphaneleri tanımlayabilecek bilgi ve becerilere sahip olabileceksiniz.

2 Web Yayıncılığında Üretim ve Yayınlama

2 Web yayıncılığında eğitimsel etkileşim düzeylerini tanımlayabilme

4 Dijital İçerik Yayınlama Ortamları

4 Dijital ve web yayıncılığı ortamlarını tanımlayabilme

Anahtar Sözcükler: • E-kitap • Dijital Yayıncılık • Etkileşimli E-kitap • Web Yayıncılığı • Bloglar

GİRİŞ

Bilgi, insanlığın gelişmesinde hiç değişmeyen ham madde olarak önemli bir kavramdır. İnsanlık tarihinin gelişimi incelendiğinde bilginin depolanması, ihtiyaç duyulduğunda erişilebilmesi ve yayılmasında teknolojinin üstlendiği rol yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Sümerlilerin MÖ 3000’li yıllarda yazıyı icat etmesinin insanlık tarihindeki en önemli mihenk taşlarından birisi olduğu söylenebilir. Yazının icadı ile iletişim biçimleri değişmiş, bu gelişme bireyler ve toplumlar arasında sosyal, ekonomik ve kültürel bağlamlarda gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Yazının icadı bilginin kayıt altına alınabilmesine, saklanabilmesine ve yaygınlaştırılabilmesine olanak sağlamıştır. Bununla beraber yazının icadı ile bilginin saklanabilmesi için yeni ortam ve materyaller geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç ilk olarak sert zeminlerin ve kil tabletlerin kullanılmasıyla karşılanmıştır. Bu tür ortamların yanında hayvan derilerinin işlenmesiyle yapılan Parchment (parşömen) kağıdı da yüzyıllarca kullanılmıştır. Bununla beraber MÖ 4000 yıllarında Mısır’da bulunan Cyperius - Papyrus (papirüs) denilen bitkinin sapından yapılan kâğıtlar günümüzde kullandığımız geleneksel kâğıtların ilk örnekleri olarak kabul edilebilir (Resim 4.1).

Günümüzde kullanılan ve kâğıt hamurundan elde edilen kâğıdın ilk örneği ise MS 105’te Çin’de bulunmuştur.

Kâğıdın icadı ile bilginin saklanmasına yönelik ihtiyaç karşılanmasına rağmen, kâğıt üzerine yazılan bilginin çoğaltılması için pratik çözümler üretilmesi bir ihtiyaç olarak kalmıştır. Bu ihtiyaç ise

1450 yılında Gutenberg’in matbaayı icat etmesi ile karşılanmıştır.

Yazının icadından sonra matbaanın icadı bilginin saklanması, yayılması ve bilgiye erişilmesi noktasında insanlık tarihinde diğer önemli dönüm noktalarıdır. Yazının ve devamında matbaanın icadı gelişimin ve değişimin önünü açmıştır. Bu iki gelişmeyi bilginin özgürleşmesindeki en önemli gelişmeler olarak nitelemek mümkündür. 1971 yılında Michael Hart isimli başarılı bir girişimcinin önemli basılı eserlerin elektronik sürümlerini herkesin kullanabilmesi için başlattığı Gutenberg Projesi ve ilk e-kitabın üretilmesi yayıncılığın gelişmesinde ve dijitalleşmesinde önemli gelişmelerdir. Bununla beraber 1969 yılında ARPANET, 1989 yılında World Wide Web’in ve 1993 yılında ilk internet tarayıcısının icadı ile insanların ağa erişiminin sağlanması ise bilginin kaderini değiştiren, dijital bilgi çağı gibi isimlerle adlandırılan bir devrin başlamasının en önemli nedenlerindendir. Dijital bilgi çağı ile beraber hayatımızın birçok alanında olduğu gibi dijitalleşmeye yönelik bir eğilim ortaya çıkmış, ortaya çıkan bu eğilimden yayıncılık süreçleri de etkilenmiştir. Sonuç olarak geleneksel yayıncılıktan dijital yayıncılığa, dijital yayıncılıktan Web yayıncılığına doğru bir geçiş süreci yaşanmıştır. Bu ünite de dijital yayıncılık ve Web yayıncılığı bağlamında yayıncılığa dijitalleşme, dijital yayın araçları ve dijital içerik yayınlama ortamları hakkında açıklamalarda bulunulacaktır (Resim 4.2).

dikkat

Dijital kitap türlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı olarak nasıl gelişim gösterdiğine dikkat ediniz.

Resim 4.1 Papirüs Örneği

Resim 4.2 Geleneksel ve Dijital Kitaplar

YAYINCILIKTA DİJİTALLEŞME

Yayıncılık sektörü matbaanın kullanılmasından kâğıt üretimine kadar her türlü materyalin ve bu materyallerle sunulan içeriğin işlevlerini artırmak için mevcut teknolojileri işe koşturmuştur. Teknolojinin yayıncılık süreçlerinde işe koşulması kullanım veya ekonomik sebepler gibi birçok bağlamda tartışılabilir. Bununla beraber teknolojinin bu bağlamda kullanılması okuyucu ve kitap arasındaki etkileşimi artırma bağlamında bazı fırsatlar sunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı (The U.S Department of Defense: DoD) 1999 yılında öğretimsel etkileşimi temel alarak dörtlü bir sınıflama yapmıştır (Tablo 4.1).

Tablo 4.1 Eğitsel etkileşim düzeyleri ve tanımları (DoD, 1999)

1. Düzey Pasif etkileşim	Okuyucu bilginin alıcısı durumundadır.
2. Düzey Sınırlı katılım	Okuyucu uyarılara karşı basit tepkilerde bulunabilir.
3. Düzey Üst düzey katılım	Okuyucu uyarılara karşı farklı yaklaşımları kullanarak bir dizi tepkide bulunabilir.
4. Düzey Gerçek zamanlı katılım	Okuyucu gerçek hayata benzer bir şekilde üst düzey uyarılara karşı doğrudan katılım gösterebilir.

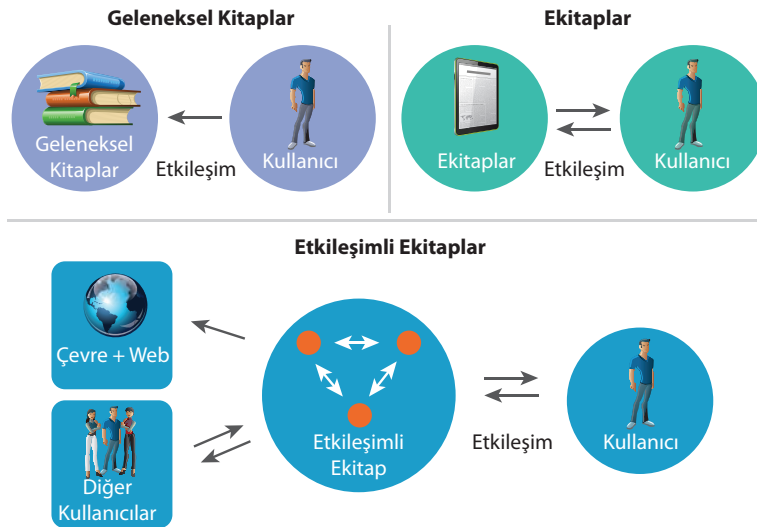
Bu düşünceler ışığında kitap formatlarını gösterdikleri etkileşimlere göre geleneksel basılı kitaplar, e-kitaplar ve etkileşimli e-kitaplar şeklinde sınıflandırmak mümkündür (Bozkurt ve Bozkaya, 2013). Kitap türlerine yönelik etkileşim seviyesine göre yapılan bu üçlü sınıflamaya rağmen genel anlamda kitap türlerini basılı ve dijital kitaplar olarak ikiye ayırmak da mümkündür. Bu bağlamda basılı kitaplar geleneksel yayıncılığın kullanıldığı kâğıt üzerine baskı yapılmasıyla üretilen kitapları nitelemektedir. Dijital kitaplar ise çatı bir kavram olarak e-kitap ve etkileşimli e-kitap gibi türleri nitelemektedir.

Şekil 4.1'de gösterildiği üzere yayıncılık sürecinde mevcut teknolojiler kullanıldıkça etkileşim bağlamında kapasitelerini artırabilmektedir. Bununla beraber herhangi bir kitap formatının bir diğerine üstünlük sağlamadığı, ancak içeriğin farklı biçimlerde sunumuyla okuyuculara farklı okuma deneyimleri sağlanabilmesi altı çizilmesi gereken önemli bir noktadır.

dikkat

Basılı kitapların tek yönlü, e-kitapların iki yönlü olduğuna ve etkileşimli e-kitapların çok yönlü etkileşime olanak tanıdığına dikkat ediniz.

Şekil 4.1 Geleneksel Kitaplar, E-Kitaplar ve Etkileşimli E-Kitapların Kullanıcı ile Etkileşim Düzeyi (Bozkurt ve Bozkaya, 2013).

Kitap Türleri

Ünitemizin bu bölümünde dijital yayıncılık sürecinin daha iyi anlaşılabilmesi için basılı ve dijital kitaplara yönelik açıklamalarda bulunulacak, sağladığı avantajlar ve dezavantajlar tartışılacaktır.

Basılı Kitaplar

Basılı kitaplar, yayıncılık süreçlerinde geleneksel yaklaşımların ve ortam olarak kâğıdın kullanılmasıyla üretilen kitaplardır. Her ne kadar dijital kitaplar birçok avantaja sahip olsalar da basılı kitapların en eski ve en çok tercih edilen kitap türü olduğu unutulmamalıdır (Resim 4.3).

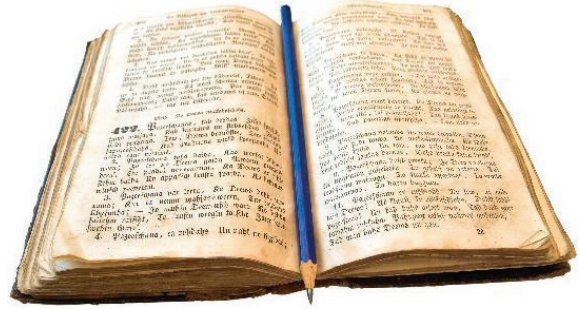
Web yayıncılığı süreçlerinin daha etkili ve verimli bir biçimde sürdürülebilmesi için en çok kullanılan ve tercih edilen kitap türü olan basılı kitapların sunduğu avantaj ve dezavantajlar konusunda bilgi sahibi olmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Basılı kitapların sağladığı avantajları aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür:

- Doğallık; basılı malzemeler her ortamda ve başka bir araca gerek kalmadan kullanılabilir.
- Açıklık; kitap sahibinin iyi bir okuyucu olması durumunda, basılı malzemeler iyi bir içerik aktarma materyalidir.
- Kullanım kolaylığı; sadece okuma için yeterli ışığın sağlanması ile basılı kitapların zaman ve mekan sınırlaması olmadan ve başka bir enerji kaynağı, dijital kitap okuyucu veya bilgisayar gibi ek donanımlara gerek duymadan kullanılması mümkündür.
- Tekrar ve başvuru kolaylığı; okuyucu gerekli gördüğü ya da özel ilgi gerektiren bölümlere dikkat gösterip bildiği bölümleri hızla geçebilir.
- Zaman uygunluğu; materyalin hazırlanmasında üreticinin ilk hedefi, teknik özellikleri değil içeriktir.

Basılı kitaplar sağladığı avantajların yanında birtakım dezavantajlara da sahiptir. Basılı kitapların sınırlılıklarını aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür:

- Gerçeğin kısıtlı görüntüsü; basılı öğrenme malzemelerinin içeriğinin aktarımı kelimelere bağlı olup gerçek hayattaki olayların sözel ifade şekilleridir. Basılı materyallerde art arda gelen resim ve fotoğraf kullanımı dışında hareket oluşturmak mümkün değildir.

- Karşılıklı etkileşim ve dönütler; pasif ve sınırlı etkileşim düzeyine sahiptirler.
- Okuma yeteneğine bağlılık; okuma yeteneklerindeki eksiklik, en iyi basılı öğretim materyalinin bile başarılı olmamasına yol açmaktadır.
- Güncelleştirmelerin doğrudan yansıtılmaması; Bilginin çok hızlı değiştiği günümüzde güncel gelişmelerin basılı kitaplara yansıtılmasının zaman alması.

Resim 4.3 Basılı Kitap Örneği

Dijital Kitaplar

Dijital kitaplar sahip oldukları niteliklere ve kullanılan ortama göre çeşitlilik gösterebilir. Kitabımızın bu bölümünde daha önce de açıklandığı üzere e-kitaplar ve etkileşimli e-kitaplara yönelik açıklamalarda bulunulacaktır (Resim 4.4).

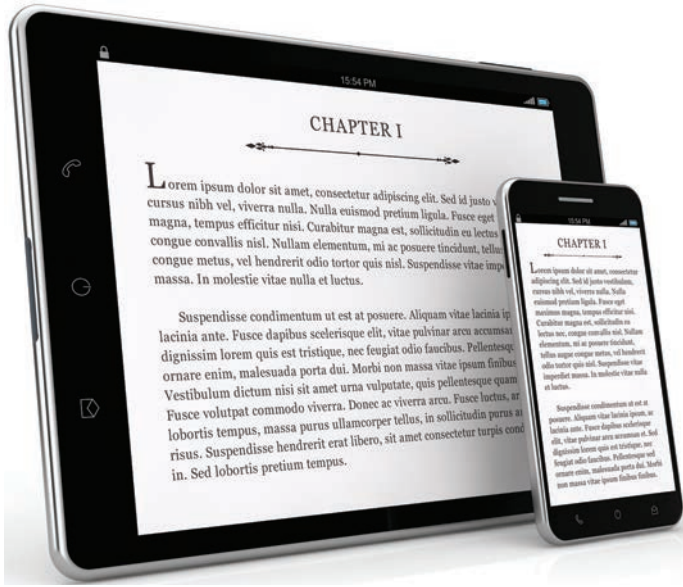
Resim 4.4 Dijital Kitaplar

E-Kitap

1971 yılında Michael Hart isimli başarılı bir girişimcinin önemli basılı eserlerin elektronik sürümlerini herkesin kullanabilmesi için başlattığı Gutenberg Projesi (Project Gutenberg) elektronik kitaplar için önemli bir dönüm noktasıdır. Hart'ın düz metin formatında elektronik ortama aktardığı Amerikan Özgürlük Bildirgesi ise ilk e-kitaptır.

Gutenberg Projesi ile ilk e-kitap ortaya çıkmış ve bir anlamda dijital kütüphanecilik de başlamıştır. 1987 yılında ilk hiper metin formatında ortaya çıkan Afternoon isimli e-kitap dijital kitapların gelişiminde bir diğer önemli gelişmedir.

1976 yılında başlatılan Oxford Text Archive girişi, 1992 yılında İsveçlilerin yürüttüğü Runeberg Projesi ve 1994 yılında Almanların başlattığı Gutenberg-DE Projesi ile dijital kütüphanecilik çalışmaları hız kazanmıştır. 1995 yılında Amazon şirketi ilk büyük çevrimiçi kitapçı olarak ortaya çıkmış ve bunu 1997 yılında Barnes & Nobles şirketi takip etmiştir. 1998 yılında akademik içeriğe sahip kütüphaneler ve halk kütüphaneleri internet teknolojisini kütüphanecilik sistemine uyarlamış ve web üzerinden okuyuculara ulaşmaya başlamıştır. 1990'lı yıllar ise e-kitapların gelişiminin büyük ivme kazandığı zamanlardır (Resim 4.5).

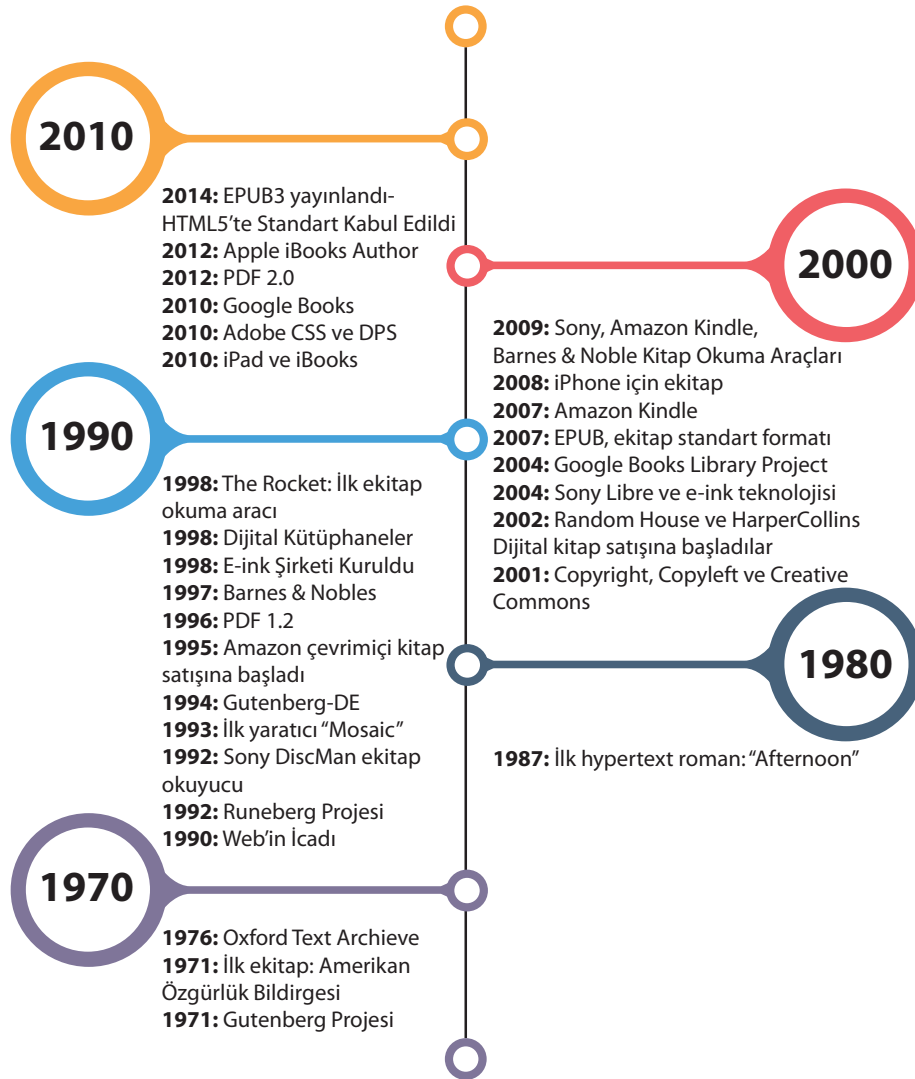

Resim 4.5 Mobil Cihazlarda e-Kitap Görünümü

1990'lı yıllar ise e-kitapların gelişiminin büyük ivme kazandığı zamanlardır. 1993 yılında PDF 1.0 sürümü ile e-kitaplar içeriklerinde metin ve görselleri de barındırmaya başlamıştır. 1996 yılında PDF 2.0 sürümünün yayınlanmasıyla e-kitaplar, içeriğin daha fazla zenginleştiği bir formata dönüşmüştür. PDF yeni sürümlerle içeriğe farklı ortam bileşenlerinin eklenebilmesine izin vermiş ve 2000'li yıllardan sonra daha fazla etkileşim sağlayan, daha zengin içeriği destekleyen PDF ve diğer dijital kitap formatları yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Acrobat eBook Reader 2001 yılında geliştirilmiş yeni versiyonu ile yayınlanmış ve kendisine uygun bir platform bulan e-kitaplar hızla kullanılmaya başlanmıştır. Zaman içerisinde e-kitap ve Acrobat eBook Reader ifadeleri o kadar bütünleşmiştir ki 2000'li yılların başında e-kitaplar için PDF (Portable Document Format) kitaplar teriminin kullanılması alışageldik bir durum olmuştur. E-kitap kullanım oranının ve e-kitaplara karşı ilginin artması ile kitap okuyucu araçlar (e-book reader) üretilmeye başlanmış ve e-kitap okumaya destek veren araçlar hızla artmıştır. Özellikle 2000'li yıllardan sonra hızla gelişmeye başlayan e-kitaplar ve e-kitap sektörü gelişim ve büyüme hızından ivme kaybetmeden günümüze kadar gelmeyi başarmıştır. 2001 yılında telif hakları konusundaki çalışmalar, 2007 yılında EPUB formatının uluslararası standart olarak kabul edilmesi, 2010 yılında Google Books, iPad ile gelen iBooks yazılımı, Adobe firmasının etkileşimli e-kitap hazırlamaya olanak sağlayan CS5 standartları ile gelen Adobe Digital Publishing Suite, 2012 yılında ortaya çıkan PDF 2.0 formatı ve Apple iBooks Author ve Adobe Digital Publishing Suite yazılımları dijital kitapların evriminin diğer önemli halkaları ve sıçrama noktalarıdır. Son olarak 2014 yılında EPUB3 formatının yayınlanması ve HTML5'in standart kabul edilmesinin önemli gelişmeler olduğu söylenebilir (Şekil 4.2).

✓ ipucu

1796 yılında Oxford Text Archive ile başlayan elektronik ortamda yayıncılık 2014 yılında EPUB 3 standardının yayınlanması ve HTML5 betimsel dilinde standart olarak kabul edilmesiyle yeni bir boyut kazanmıştır.

Şekil 4.2 Dijital Kitapların Evrimi ve Dijital Kitapları Etkileyen Önemli Olaylar (Bozkurt, 2013)

Teknolojik ilerleme birçok alanda gelişmelere yol açmış ve birçok uygulama ve disiplin kendisini bu sürece uyarlamak zorunda kalmıştır. Dijital kitaplar da bu süreci takip etmiş ve dijital ortamlarda var olabilmek için teknolojik değişim sürecine kendisini adapte etmiştir. Sürekli olarak gelişen teknolojilerin ortaya çıkması, zengin ve etkileşimli içeriğin e-kitaplara eklenmesine olanak veren dijital kodlama dillerindeki gelişmeler ile e-kitaplar bu değişim sürecinde kendini yenilemiş ve e-kitap tanımı da bu gelişmelere paralel olarak sürekli kendini güncellemiştir.

Rao (2003), e-kitapları "dijital formdaki metin, dijital forma dönüştürülmüş kitap, dijital okuma materyali, bilgisayar dosyası formatında bir kitap, kelime ve imajların masaüstü bilgisayar veya taşınabilir bilgisayar, taşınabilir bir cihaz ya da e-kitap okumak için tasarlanmış bir araçta dijital dosya formatında gösterildiği kitaplardır" şeklinde tanımlamıştır. Önder (2010) ise e-kitapları "bir ya da birkaç basılı kitabın sayısallaştırılmasıyla elde edilen ya da bütünüyle elektronik ortamda üretilen bir içeriğin, bir masaüstü bilgisayar, ekranı bulunan herhangi bir elde taşınabilir aygıt veya özel tasarlanmış bir elektronik kitap okuyucu donanımında görüntülenebilir,

✓ E-kitap

Dijital ortamda doğan veya geleneksel kitapların elektronik formatlara dönüştürülmesiyle oluşan ve bir elektronik araç aracılığıyla kullanılabilen sayısal kitaplardır.

erişilebilir, yayınlanabilir şekilde bulunan ve kullanılan yazılımla sağlanan zengin metin özellikleri ile (kitap ayracı ekleme, metin işaretleme, not alma gibi) geleneksel okuma sırasında yapılan işlevlerin de gerçekleştirilebildiği elektronik biçim” şeklinde tanımlamıştır. Bozkurt ve Bozkaya (2013) ise e-kitapları “dijital ortamda doğan veya geleneksel kitapların elektronik formatlara dönüştürülmesiyle oluşan ve bir elektronik araç aracılığıyla kullanılabilen dijital kitaplardır” şeklinde tanımlamışlardır.

Etkileşimli e-kitap

Etkileşimli e-kitaplar zengin içeriğin okuyucuya aktarımına olanak sağlayan üst düzey dijital kitap türüdür. Etkileşimli e-kitaplarda etkileşimin gerçekleşme düzeyleri basılı kitaplara ve e-kitaplara göre farklıdır. Dijital bir nesne olan etkileşimli e-kitaplar için iki boyutta dört temel etkileşim boyutu söz konusudur. Bunlardan birincisi, kullanıcı boyutunda içerik ve etkileşim tasarımı, teknoloji boyutunda ise arayüz ve okuma aracı ile gerçekleştirdiği etkileşimdir (Bozkurt ve Bozkaya, 2015).

1984 yılından beri yapılan yenilikçi fikirlerin tanıtıldığı teknoloji ve tasarım alanında yapılan konuşmalarla küresel eğilimlere yön veren TED (Technology, Entertainment and Design) konuşmalarında Matas (2011) “Our Choice” isimli etkileşimli e-kitabı tanıtmıştır. Üst düzey etkileşime sahip ilk örneklerden olan bu dijital kitabın dikkat çeken bazı özellikleri şu şekildedir:

- Etkileşim birden fazla kanal ile gerçekleşir.
- Etkileşim, kullanıcı-dijital kitap ve dijital kitap-çevre arasındadır.
- Etkileşimli e-kitabı oluşturan unsurlar kendi arasında da etkileşim hâlinindedir.
- Etkileşim aynı anda birçok bileşen arasında eş zamanlı olarak gerçekleşir.

Bozkurt ve Bozkaya (2013) etkileşimli e-kitapları, “kullanıcı ve dijital kitabın karşılıklı olarak üst düzey etkileşime geçebildikleri, dijital kitabı oluşturan öğelerin kendi aralarında ve çevresi ile iletişiminin yanı sıra diğer kullanıcılarla etkileşim halinde olabildiği, birçok iletişim kanalının bir arada kullanılabildiği dijital kitaplardır” şeklinde tanımlamaktadır.

Dijital kitaplar özellikle 2000’li yıllardan sonra artan bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Dijital kitaplar farklı boyutlarda birçok avantaj ve dezavantaja sahiptir. Dijital kitapların avantajlı durum-

ları kullanıcı, yazar, yayıncı ve kurumlar açısından şu şekilde sıralanabilir (Bozkurt ve Bozkaya, 2015):

Kullanıcı açısından:

- Taşınabilirlik: Dijital araçlar, bellekler veya bulut teknolojisi ile her yere taşınabilir; istenilen yerde ve zamanda kullanılabilir.
- Çoklu ortam desteği vardır: İçerik imaj, video, ses ve üç boyutlu (3D) nesnelerle zenginleştirilebilir. Daha zengin içerik ise öğrenmeyi kolaylaştırmaya yardımcı olur. Böylece farklı öğrenen ve okuyucu tiplerine hitap edilebilir.
- Ekonomiktir: Üretimi, dağıtımı ve satın alması geleneksel kitaplara göre daha ekonomiktir.
- Yüksek depolama kapasitesine sahiptir: Binlerce sayfalık yazılı, görüntülü ve sesli içeriği bünyesinde barındırabilir. Aynı şekilde binlerce dijital kitap basit bir depolama aracında veya e-kitap okuyucuda depolanabilir.
- Araştırılabilirlik özelliği vardır: Kitabın içindeki bilgiye veya kitabın belirli bir sayfasına çok çabuk ulaşılabilir ya da kitaptaki belirli bir bilgiyi arayabilirsiniz.
- Yazdırılabilir/dönüştürülebilirdir: Herhangi bir yazıcı aracılığıyla yazdırılabilir, çok kısa sürede geleneksel kitap gibi kullanılabilir.
- Kalıcıdır: Fiziksel tahribata karşı koyabilir.
- Paylaşımı kolaydır: Dijital hak yönetimine (DRM) tabi olmayan içerikleri paylaşması çok kolaydır.
- Güncellenebilirdir: İçerik güncellenebilir, düzeltmeler yapılabilir ve bu değişiklikler çok kısa sürede uygulanabilir.
- Tekrar kullanılabilirlik: Orijinal yapısına zarar vermeden aktif şekilde kullanılabilir, üzerine notlar alınabilir, alıntı yapılabilir ve istenilen kısımlar vurgulanabilir. Yapılan tüm değişiklikler kaldırılabilir veya üzerinde yeniden değişiklik yapılabilir.
- Okumaya teşvik eder: Dijital yerliler (digital natives) için uygun bir teknolojidir. İnsanlar ekranların karşısında basılı kitapların karşısında durduklarından daha fazla vakit geçirirler.
- Özel gereksinimi olan bireyler için erişebilir: Dezavantajlı grupların erişimi ve kul-

lanması kolaydır. Evrensel tasarım ilkelerine uygun olarak üretilen bir içerik sesli komut sistemiyle kullanılabilir (voice command), sesli okunabilir (voice over), fontları büyü-tülüp küçültülebilir.

Yazarlar açısından:

- Geri bildirim almak kolaydır: Dijital kitaplar ile ilgili kısa zamanda geri bildirim alınabilir ve dijital kitap üzerinde gerekli değişiklikler yapılabilir.
- Yayınlaması kolaydır: Yazarların ve diğer içerik sağlayıcıların dijital kitapları üretip yayınlaması herhangi bir aracıya ihtiyaç duyulmadığından daha kolaydır.

Yayıncılar açısından:

- Çevre dostudur: Yeni kitaplar için ağaç kesmenize gerek kalmaz; tam anlamıyla çevre dostudur.
- Üretimi daha hızlıdır: Yayına hazırlanması ve dağıtma sürecindeki lojistiği hızlı, maliyeti de azdır.
- Zaman maliyeti düşüktür: Kullanıcılar tarafından erişimi ve son kullanıcılara ulaştırılması kısa zaman alır.
- Hızlı ve kolay temin edilebilir: İhtiyaç duyulduğunda hemen temin edilebilir.

Kütüphaneler ve diğer kurumlar açısından:

- Ücretsiz bilgi ve erişim sağlar: Birçok çevrim içi kaynak ve kütüphane, e-kitaplar aracılığıyla ücretsiz bilgiye erişim şansı tanır. Hiper metin yapısı ve meta data aracılığıyla yeni kaynaklara veya atıfta bulunulan farklı içeriklere çok çabuk bir şekilde ulaşılabilir.
- Erişimi ve dağıtımı kolaydır: İhtiyaç duyulan kitabı edinmesi kolaydır ve internet aracılığıyla isteyen okuyuculara çabuk ulaştırılır.
- Lojistiği kolay ve ekonomiktir: Özellikle kütüphanelerin bünyelerinde barındırdıkları kitapları saklamak için fiziksel alana ihtiyaç yoktur ve basılı kitaplar gibi edinmesi ve taşınması maliyet ve enerji gerektirmez.
- Tekrar kullanılabilir: Basılı kitaplar gibi eskimezler. Sayısız kullanıcı tarafından sonsuz bir döngüde kullanılabilirler.

Dijital kitaplar avantajlarının yanında dezavantajlara da sahiptir. Ancak dezavantajlı durumların çoğu dijital kitabın kendisinden değil, kullandığı

teknoloji veya okuma aracının sınırlılıklarından kaynaklanan dezavantajlardır.

Okuma aracı açısından:

- Çözünürlük: Düşük çözünürlüğe sahip ekranlar gözü yormaktadır. Geleneksel kitaplardaki gibi uzun süre okuma yapmak ekran çözünürlüğü düşük araçlar ile güç ve yorucu olabilmektedir.
- Uyumluluk: Etkileşimli e-kitaplar değişik formatlarda üretilmektedir. Bazı donanımlar sadece belirli formatlarla çalışmakta, bu da kullanıcılar için sorun olabilmektedir.
- Güç tüketimi: Geleneksel kitapları kullanmak için herhangi bir enerji kaynağına ihtiyaç duyulmamaktadır. Ancak etkileşimli e-kitaplara erişmek için kullanılan donanımı çalıştıracak harici bir güç kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır.
- Estetik ve psikolojik unsurlar: Basılı kitapların hissedilebilir estetik özellikleri henüz e-kitaplara yansıtılmamıştır. Dijital teknolojiyle üretilen e-kitaplar somut olmayan bir kategori olarak görülmektedir. İnsanlar, basılı kitapların kapağına dokunduklarında, sayfaların arasından kâğıt kokusunu aldıklarında veya sayfalarını çevirdiklerinde hissettiklerini e-kitaplarda bulamamaktadır.
- Dayanıklılık: E-kitap okuyucu cihazlar basılı kitaplara göre daha az dayanıklıdır. E-kitap okuyucu araçlar kırılma veya bozulma riskini taşımaktadır.

Telif hakları açısından:

- Lisans hakları ve dijital hak yönetimi: Etkileşimli e-kitaplar geleneksel e-kitaplar gibi somut bir yapıya sahip olmadıkları için lisans ve izin gerektiren durumlarda yasa dışı şekilde kullanılıp çoğaltılabilir. Birçok ülkede telif hakkı konusunda yeterli yasal düzenleme yoktur. Bazı durumlarda ise hızlı gelişen teknolojiyi mevcut yasal düzenlemeler takip edememekte ve yasal boşluklar oluşmaktadır. Bu nedenle özellikle etkileşimli e-kitap üreticileri sayısal hakların yönetimi konusunda çalışmalar yapmakta ve kendi platformları çerçevesinde seçenekler ve standartlar oluşturmaya yönelik çözümler üretmektedirler.

✓ bilgi

Telif hakları bağlamındaki uygulamalar

Dijital Hak Yönetimi (Digital Right Management): Dijital hak yönetimi dijital ortamlarda ilgili eserlerin korunması gerekliliğiyle ilgili boşluğu doldurmak amacıyla doğmuş, dijital eserlerin fikri mülkiyetinin korunması için geliştirilmiş teknik bir yapıdır ve dijital kitapların yayınlanması, çoğaltılması ve dağıtılması gibi süreçlerle ilişkilidir. DHY'nin amacı izinsiz kullanma ve çoğaltmalara karşı etkileşimli e-kitabı korumaktır.

Creative Commons: Creative Commons telif hakları konusunun farklı seçeneklere göre uyarlanmasına olanak sağlayan ücretsiz bir sistemdir (Şekil 4.3). Creative Commons lisanslama sistemi kullanıcılara ürünü veya içeriği nasıl ve ne ölçüde kopyalayabileceklerine, dağıtabileceklerine, düzenleyebileceklerine veya yeniden yapılandırabileceklerine dair standart bir sistem geliştirmiştir.

CC - BY			Attribution	Eserin ilk sahibi belirtilecek
CC - BY - SA			Attribution Share Alike	Eserin ilk sahibi belirtilecek İlk lisans modeli korunacak
CC - BY - ND			Attribution NoDerivs	Eserin ilk sahibi belirtilecek Özgün hali korunacak
CC - BY - NC			Attribution NonCommercial	Eserin ilk sahibi belirtilecek Ticari kullanılmayacak
CC - BY - NC - SA			Attribution NonCommercial ShareAlike	Eserin ilk sahibi belirtilecek Ticari kullanılmayacak İlk lisans modeli korunacak
CC - BY - NC - ND			Attribution NonCommercial NoDerivs	Eserin ilk sahibi belirtilecek Ticari kullanılmayacak Özgün hali korunacak

Şekil 4.3 Creative Commons İfadeleri ve Açıklamaları

Creative Commons dijital bilgi çağında çevrim içi ortamlarda ortaya çıkan “bilgiye açık erişim” hareketinin bir uzantısıdır. İçeriği bu şekilde lisanslamak özellikle açık kaynak olarak yayınlanması planlanan etkileşimli e-kitaplar için uygun bir çözüm olabilir.

ÖÇ 1 Yayıncılıkta dijitalleşme süreçlerini açıklayabilme

Araştır

Yayıncılıkta dijitalleşme süreçleri nasıl bir yol izlemiştir?

İlişkilendir

Geleneksel yayıncılıktan web yayıncılığına geçişte kullanılan materyallerin değişimini bilgi çağı bağlamında değerlendirin.

Anlat/Paylaş

Siz hangi tür içerikleri hangi tür kitap biçimiyle öğrenmeyi tercih edersiniz?

WEB YAYINCILIĞINDA ÜRETİM VE YAYINLAMA

Dijital kitaplar bulundukları ortam gereği kodlardan oluşan yapılardır. Genellikle belirli yazılımlar veya araçlar aracılığıyla okunabilecekleri gibi, kodlardan oluşan dijital yapıları gereği Web üzerinden de erişilebilirler. Bununla beraber kodlama dillerinde yaşanan gelişmeler ve Web 2.0 ile etkileşim olanaklarının artması ile dijital kitaplardan farklı olarak Web yayıncılığı da ortaya çıkmıştır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 Web Yayıncılığında Alanlar

Dijital kitapların ortaya çıkması ile basılı kitaplarda yaşanan birtakım sıkıntılar ortadan kalkmıştır. Örneğin basılı kitapların hazırlanıp yayılması sürecinde ortaya çıkan maliyet azalmış, basılan kitapların saklanması ve dağıtımı gibi lojistik destek ihtiyaçlarına olan bağımlılık ortadan kalkmıştır. Benzer bir şekilde Web yayıncılığının ortaya çıkmasıyla yazar ve okuyucular arasındaki engeller ortadan kalkmıştır. Örneğin bürokratik süreçler, lisanslama sorunları, içeriğin hazırlanması, tasarlanması ve son kullanıcıya ulaşması için gereken süreler ortadan kalkmıştır. Bu dönüşümün merkezinde ise Web'in yazar tarafından hazırlanan içeriği okuyuculara ulaştırmak için gerekli ortamı sağlaması, Web ortamında yayınlanan içeriğin ise anında okuyucuya ulaşması yatmaktadır.

Web yayıncılığı kısaca içeriğin internet ortamında yayınlanması sürecidir. Bu süreç bir web si-

tesinin tasarlanması, tasarımılanan web sitesinin çevrim içi ortama yüklenmesi, gerekli güncellemelerin yapılması ve hazırlanan içeriklerin çevrim içi ortamlarda yayınlanması adımlarını içerir. Yayınlanan içerikler, Web sayfası, e-kitaplar ve bloglar (web günlükleri) şeklinde olabilir. Dikkat edileceği üzere Web yayıncılığı farklı Web 2.0 araç ve hizmetlerinin kullanılabildiği kapsamlı bir süreçtir. Bununla beraber ilgili alanyazında birçok kaynak sosyal ağlar üzerinden yapılan paylaşımların web yayıncılığı kapsamına alınamayacağını ifade etmektedir. İlgili alanyazında yer alan tartışmalar ve bu ünitenin amaçları doğrultusunda ünitenin ilerleyen kısımlarında bloglara yönelik açıklamalarda bulunulacaktır.

Web yayıncılığı içerikleri metin, video, ses, dijital görseller ve diğer medya formatlarından oluşabilir. Bu özellikleriyle dijital kitaplara benzemektedir. Dijital kitaplardan farklı olarak ise yayınlanan içerik çevrim içi ortamlardan anında erişilebilir durumdadır ve okuyucularla etkileşime daha fazla olanak sağlamaktadır. Ayrıca basılı kitaplardaki gibi fiziksel materyallere ihtiyaç duyulmaması veya dijital kitaplardaki gibi bir uygulama veya okuma aracına ihtiyaç olmamasından dolayı maliyeti neredeyse sıfırdır. Web yayıncılığının ilgi görmesi ve yaygınlaşması Web 2.0 teknolojileriyle ortaya çıkan araç ve hizmetlerin ilgi görmesini ve yaygınlaşmasını sağlamıştır.

✓ Web yayıncılığı içeriğin internet ortamında yayınlanması sürecidir.

Bloglar

Blog kelimesi İngilizce "web log" ifadesinin, başka bir deyişle "ağ günlüğü" ifadesinin kısaltmasıdır. Blogger olarak da tanımlanan blog yazarı kişilerin bu içerikleri yayınlamak için blog sayfalarını günlük veya günce şeklinde kullanmalarıyla okuyuculara ulaşmaktadır (Şekil 4.5).

Web 1.0'ın yaygın olduğu 1990'lı yıllarda bloglar gibi web yayınlama süreçleri blog yazarının HTML (Hyper Text Markup Language) gibi kodlama dillerini veya FTP (File Transfer Protocol)

Şekil 4.5 Blog Sayfaları ve Çoklu Ortam Malzemeleri

gibi süreçlere yönelik teknik bilgisini gerektiren Web 2.0 teknolojileri ile beraber bu gereklilik ortadan kalkmış ve bloglar gibi web yayıncılığı süreçleri yaygınlaşmıştır.

Blogların benzer Web 2.0 hizmetleriyle kıyaslandığında içerik türü, gizlilik, arşivleme, kullanım kolaylığı, akıcı yapı, konu odaklı olabilme ve hızlı erişim gibi yönlerden öne çıktığı görülmektedir (Erdoğan ve Kesim, 2015). Blogların yayınlanan içeriğin türüne göre mikroblog (mikro günlük) ve vlog (video günlük) gibi çeşitleri de vardır. Amaca ve kullanıcı türüne göre kişisel bloglar, topluluk blogları, kurumsal bloglar veya temasal bloglar şeklinde olabilirler. Günümüzde en çok bilinen ve yaygın blog hizmetleri WordPress ve Blogger servis sağlayıcıları tarafından verilmektedir.

Blogların Avantaj ve Dezavantajları

Bloglar bir dizi avantaja ve dezavantaja sahiptir. Bu avantaj ve dezavantajları kısaca aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

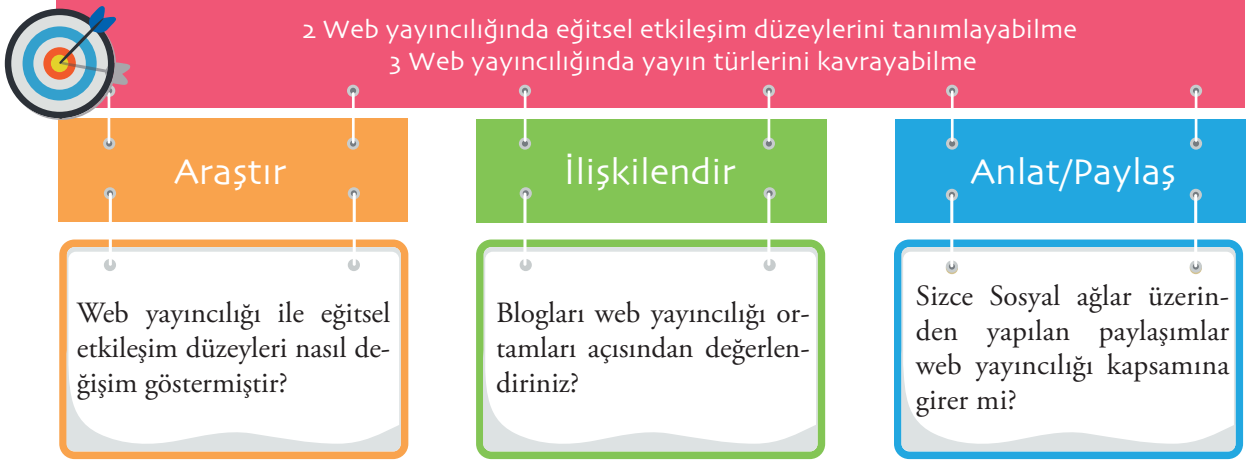
Avantajlar:

- Blogların neredeyse sınırsız bir okuyucu kitlesi vardır.
- Bloglar, yazar ve okuyucu arasında etkileşim ve iletişime olanak tanır.
- Bloglar üzerinde yayınlanan içerikler istenildiğinde güncellenebilir ve okuyucular güncellenen içeriğe anında ulaşabilir.
- Bloglara erişebilmek için çevrim içi ortamlara erişimin olması yeterlidir.
- Bloglar, yazar ve okuyucular arasında yer alan aracılığı ortadan kaldırdığı için bilgi ve düşüncenin özgürleştirilmesine olanak sağlar.
- Mevcut hizmetler aracılığıyla bloglarda içerik yayınlamak çok kolaydır ve bunun için basit düzeyde teknik bilgi yeterlidir.
- Bloglar aracılığıyla içerik yayınlamanın maliyeti neredeyse sıfırdır.

Dezavantajlar:

- Çok fazla blog sayfasının olması hedef kitleye erişim bağlamında sınırlılıklara sahiptir.
- Bloglarda yayınlanan içerikler editöryal süzgeçten veya herhangi bir değerlendirmeden geçmediği için yayınlanan içeriğin doğruluğu her zaman sağlanamayabilir.

Basılı, dijital ve web yayıncılık süreçleri bütünsel bir bakış açısıyla incelendiğinde tasarım konusunun önemli bir nokta olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bu ünitenin devam eden kısımlarında dijital yayıncılık ve Web yayıncılığı süreçlerinde etkili tasarımlar yapılabilmesine olanak tanıyacak içerik üretim araçları ve bu araçlarla üretilen içeriklerin yayınlanabileceği veya kullanılabileceği ortamlara yönelik açıklamalarda bulunulacaktır.

DİJİTAL KİTAP ÜRETİM ARAÇLARI

Dijital kitap üretiminde hangi biçimin ve hangi yazılımın kullanılacağı, üretimi yapacak kişi ya da kurumun amaç ve imkânlarına bağlıdır. Bu amaç ve imkânlar ölçüsünde hem biçimlerin hem de yazılımların karşılaştırılması büyük kolaylık sağlayacaktır. Tablo 4.2’de temel dijital kitap biçimleri ve özellikleri karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.2 Temel Dijital Kitap Biçimleri ve Özellikleri

E-Kitap Biçimi	Etkileşim Desteği	Ses-Video	DRM Desteği	Dağıtım ve Yayınlama
MOBI	Var	Yok	Var	Var*
EPUB	Var	Var	Var	Var
pdf	Var	Var	Var	Var
iBook	Var	Var	Var	Sınırlı
DPS/Folio	Var	Var	Var	Sınırlı

Mobi platformu Kasım 2016 itibariyle kapatılmıştır. Üretim süreci, Amazon firmasının verdiği KindleGen uygulaması üzerinden yapılabilmektedir.

Dijital yayıncılık, birçok fırsat ve seçenek sunmakla birlikte, üretici, yayıncı ve okuyucular için doğru platform ve biçimin seçimini zorlaştırabilmektedir. Bu seçim, içeriğin hangi donanımlarda görülebileceğini de etkileyecektir. Yayın stratejisi bunun gibi bir çok etkenin göz önüne alınması ile oluşturulmalıdır. Tablo 4.2 incelendiğinde, dosya biçimlerinin yanı sıra dijital kitap biçimi olarak DPS’in de verildiği görülmektedir. Aslında DPS bir dosya biçimi olmaktan çok bir uygulamadır. Diğer biçimler, yayıncılar tarafından belge yayınlama sürecini kapsarken DPS bir uygulama hazırlama ve yayınlama sürecidir. Apple’ın sunduğu iBooks Author ile hazırlanan .ibook biçimindeki e-kitaplar da bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Bu uygulamaların dağıtılabilmesi ve yayınlanabilmesi ortamlar mobil marketler veya yayıncı platformu ile sınırlı kalabilmektedir. Üretim araçlarının bu sınırlılıklar göz önüne alınarak incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

EPUB formatı ile çalışabilen araç ve çözümlerin yer aldığı web sitesinde oldukça fazla seçeneğe yer verilmiştir. <http://epubzone.org/solutions>

Mobil ortamlarda Flash uygulamalarının yayınlanamaması, Dijital yayıncılığı PDF'in yanı sıra HTML5 ve EPUB formatlarına yöneltmiştir. Dolayısıyla yazılım, format ve ürünler yeni bir teknoloji ve platforma uygun olacak şekilde çözümlerini geliştirmektedir. Tablet ve telefonların yanı sıra, e-kitap okuyuculardaki gelişmeler, bu formatların çeşitlenmesine ve gelişmesine yol açmaktadır. Özellikle EPUB3 formatı, HTML5 destekli olması, akışkan (reflowable) veya sabit (fixed-layout) yapıya destek vermesi ile öne çıkmaktadır. Bu format, standart bir web sayfasının e-kitap olarak görüntülenmesine benzemektedir. Akışkan yapı, e-kitabın kullanıldığı araca, ekran büyüklüğüne, yazı tipi büyüklüğüne göre ve hatta ekran yönlendirmesine (dikey/yatay) bağlı olarak değişebilmektedir. Ancak sabit yapı, bu özelliklere bağımlı olmaksızın, tasarım aşamasında yapılan ölçülere bağlıdır. Dijital yayıncılık kapsamında ihtiyaç duyulacak bu özellikler göz önüne alınarak uygun yazılım ve formatlar seçilmelidir. Bu alanda çok farklı çözümler yer alsada fikir verebilmek adına bunlardan bazısına temel özellikleri ile yer verilecektir.

Adobe Indesign

Adobe Indesign yazılımı, ücretli bir yazılım olarak sunulmaktadır. Diğer Adobe yazılımları ile uyumlu çalışması görsel tasarım ile ses ve video dosyalarını kullanmayı kolaylaştırmaktadır. Adobe Indesign ile temel olarak folio biçiminde çıktı alınabileceği gibi, PDF ve EPUB biçiminde çıktı almak da mümkündür. Resim 4.6'da Adobe Indesign CC 2017 sürümü ile hazırlanan basit bir sayfa tasarımı görülmektedir.

Indesign yazılımı ile basit bir sayfa tasarımı, broşür hazırlama, kitap veya dergi tasarımı yapmanın yanı sıra, dijital yayıncılığa yönelik olarak etkileşimli içerikler hazırlamak da mümkündür. Adobe Indesign yazılımı sadece tasarım ve üretim değil, aynı zamanda yayınlama konusunu da kapsayan çözümler sunmaktadır. Bu çözümler, zaman içinde farklı isimlerde ve kapsamlarda sunulmuştur:

Digital Publishing Suite (DPS): Üretim ve yayınlama hizmetinin tek uygulama kapsamında ilk kez sunulduğu çözümdür. Tabletlerin (özellikle iPad) ortaya çıkışı ile birlikte bu ortamlara yönelik yayın yapmak isteyenlere çözüm sunulmuştur. Görselliğe, etkileşime, mobil ortamlarda yayınlanabilmeye yöneliktir. Kullanıcıların çok daha basit ancak hızlı içerik istemesi, üretimi ve yayınlaması zor olan bu platformun yenilenmesi ile sonuçlanmıştır.

Digital Publishing Solution: DPS 2015 olarak da anılan bu ortam, çok daha esnek ve duyarlı (responsive) içeriklerin hazırlanmasına, makale dizisi oluşturabilmeye ve akışkan bir yapıya izin vermektedir.

Adobe Experience Manager: 2015'in sonlarına doğru sunulan bu çözümde de (Adobe Experience Manager Mobile) çok daha fazla özelliğin yer aldığı görülmektedir. Ancak geliştirilen bu platformların giderek çok daha fazla maliyetli olduğu da görülmektedir.

Adobe mobil ortamlar için sunduğu hizmetleri geliştirirken, web üzerinde de yayın için fırsat sunmaktadır. "Publish Online" özelliği ile Indesign

Resim 4.6 Adobe Indesign CC 2017 Sürümünde Bir Sayfa Örneği

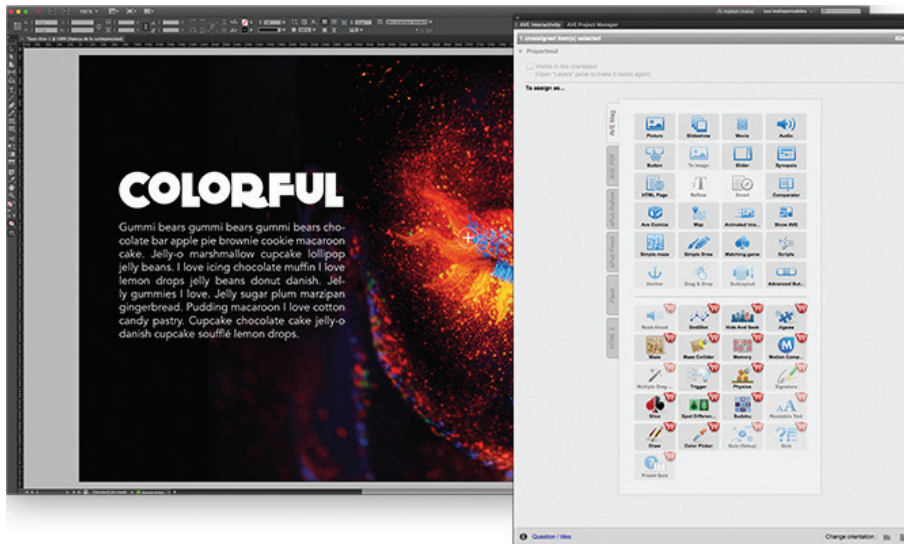
yazılımında hazırlanan içeriğin web üzerinde ücretsiz olarak yayınlanması sağlanabilir. Bu içerik “embed” özelliği ile istenen web siteleri içinde de kullanılabilir. “Web Dashboard” özelliği ile yayınlanmış olan içerikler kontrol edilebilir. Adobe Indesign eklentisi olarak çalışan farklı çözümler veya bağımsız sistemlerle de hazırlanan e-kitaplar yayınlanabilir.

Bir etkileşimli e-kitap örneğini incelemek için <https://goo.gl/9z7sjt> bağlantısını inceleyebilirsiniz.

Aquafadas

Aquafadas yazılımı kullanıcılarına iyi okuma deneyimini sunabilmek için sezgisel bir yayın üretme sistemi sunmaktadır. 40'dan fazla zenginleştirme aracı ile geniş bir içerik üretim aracı sunmaktadır. Aquafadas ile temelden en üst seviyeye kadar (resim galerisi, video, ses, animasyon, 360° görüntüleme, oyunlar ve çok daha fazlası ile) etkileşimli kitap ve dergi üretimi gerçekleştirilebilir. Üretim için InDesign kullanılabileceği gibi, herhangi bir şekilde PDF formatına dönüştürülmüş olan yayınları da PDF'den otomatik olarak dönüştürerek yayınlama imkânı sunmaktadır. Yayınları iOS ve Android uygulamalar içinden sunma imkânı verir. Ayrıca, ePUB3 formatında veya HTML5/Flash formatlarında yayınlama imkânında sunmaktadır. İstatistiki verileri Google Analytics, Xiti, Flurry hesaplarında toplanmakta ve bu veriler ile istenilen seviyede özel raporlar üretilebilmektedir (Resim 4.7).

Resim 4.7 Aquafadas Yazılımı Ekran Görüntüsü

EPUB3 formatında e-kitaplar üretmek için Aquafadas'ın Indesign zenginleştirme aracı ya da Aquafadas Cloud Authoring yazılımı kullanılmaktadır. ePUB3 yayınları e-kitap okuyucular, akıllı telefonlar, tabletler ve web üzerinden kullanıcılara kolaylıkla sunulmaktadır. Kullanıcılarına Kiosk App, eBook Reader ve Web Reader olmak üzere farklı lisans fiyat paketleri sunmaktadırlar.

iBooks Author

iBooks Author Mac App Store'dan ücretsiz bir şekilde edinilebilecek, kullanıcılarının etkileşimli e-kitap tasarlayabileceği bir yazılımdır. Galeriler, video ekleme özelliği, etkileşimli nesnelerin matematiksel ifadelerin ve daha birçok özelliğin kolaylıkla eklenebildiği; sürükle-bırak mantığıyla çalışan kullanıcı dostu bir yazılımdır. Kullanıcılar boş bir sayfa üzerinde kendi tasarımlarını yaratabilecekleri gibi farklı stillerde birçok şablonu da kullanarak hızlı bir şekilde içeriklerini etkileşimli e-kitap içeriğine dönüştürebilirler (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 iBooks Author Yazılımı ve Kütüphane Görünüm

QuarkXPress

QuarkXPress, 90'lı yıllarda özellikle basılı yayın alanında oldukça sık kullanılan bir araçtır. Adobe Indesign yazılımının ortaya çıkışı ve dijital yayıncılık platformunun gelişmesine biraz daha geç ayak uydurabilen 2016 sürümü ile dijital yayıncılık konusunda seçeneklerden biri hâline gelmiştir. Yazılımın son versiyonu HTML5 ve EPUB biçiminde çıktı verebilmektedir. Aslında QuarkXpress'in gelişimi, basılı yayıncılık ile dijital yayıncılık arasındaki rekabetin ve farklılıkların bir tarihçesini de gözler önüne sermektedir.

İncelenen bu yazılımların ücret, çalışma ortamı ve üretim formatlarının karşılaştırması Tablo 4.3'te verilmiştir.

http://www.quark.com/Products/QuarkXPress/Version_Comparison.aspx Basılı yayıncılıktan dijital yayıncılığa geçişte bir dönüşüm sergileyen QuarkXpress'in sürüm tarihçesi.

Tablo 4.3 Bazı Dijital Yayıncılık Araçlarının Karşılaştırılması

Üretim Aracı	Ücret	Çalışma Ortamı	Üretim Formatları
Adobe Indesign	Ücretli	MacOS / Windows	Folio, PDF, EPUB, HTML5
Aquafadas	Ücretli	Indesign Üzerinde	PDF, EPUB, HTML5
iBooks Author	Ücretsiz	MacOS	ibooks, PDF, EPUB
QuarkXPress	Ücretli	MacOS / Windows	PDF, EPUB, HTML5

ÖÇ 4 Dijital içerik üretim araçlarını tanımlayabilme

Araştır

Dijital kitap üretim araçlarını tanımlayınız?

İlişkilendir

E-kitap biçimlerini etkileşim desteği, ses-video, DRM ve dağıtım açısından karşılaştırınız.

Anlat/Paylaş

Bir okuyucu olarak dijital yayıncılık platformunu seçerken nelere dikkat edersiniz?

DİJİTAL İÇERİK YAYINLAMA ORTAMLARI

Web ortamında birçok firma yayıncılara farklı seçenekler sunmaktadır. Teknik bilgisi olan ya da ekibinde dijital ortam yayıncılığında uzman bulunan yayıncılar kendi satış platformlarını oluşturmaktadır. Bu imkâna sahip olamayan yayıncılar için firmalar; dönüşüm, yayınlama ve pazarlama alanında bir çok seçenek sunmaktadır. Öncelikle yayıncıların elektronik ortama uygun formatta yayınlar üretmeleri gerekmektedir. Bu konuda iki seçenek sunulmaktadır.

- **E-kitap Dönüşümü:** Yayıncılar için basılı eserlerinin e-kitap formatlarına dönüştürülmesi.
- **E-kitap Üretimi:** Yayıncılar eserlerini çoklu ortam materyalleri ile zenginleştirerek ya da tamamen etkileşimli olarak üretir. Bunun için ek yazılımlara ihtiyaç duyarlar

Yayıncılar elektronik ortamda eserlerini (kitap, dergi, ticari-akademik yayın, fotoğraf albümü, broşür, tanıtım kitapçıkları vb.) DRM olarak adlandırılan dijital hak yönetimi ile lisanslayarak sunmaktadırlar. Firmalar yazarlara Amazon Kindle Fire®, Apple iPad®, Android cihazlar ve Mac veya PC bilgisayarlar için formatlar üretmektedir.

Web üzerinden elektronik ortam ya da dijital medya olarak adlandırılan mecrada kitap yayınlama için hizmet veren firmaların müşterileri yayıncılar, yazarlar ya da bireysel olarak eserlerini yayınlamak isteyen kullanıcılar, öğrenci ve akademisyenler için yani Web ortamında yazarlar için dijital yayınlama ortamlarından bazıları aşağıda listelenmektedir.

- **Kindle Direct Publishing:** Kindle Doğrudan Yayıncılık ile e-kitapları ve basılı kitaplarınızı ücretsiz olarak yayınlama imkânı sunmaktadır. Böylece kısa sürede Amazon'un Dijital Kütüphanesinde yer alacak ve milyonlarca insana ulaşabilecektir. ABD, Kanada, İngiltere, Almanya, Hindistan, Fransa, İtalya, İspanya, Japonya, Brezilya, Meksika, Avustralya ve daha başka ülkelerdeki müşterilere yapılan satışlarda% 70'e kadar telif hakkı vermektedir. Amazon'un satmış olduğu Kindle cihazlar üzerinden kullanıcılarına sunulmaktadır. Kindle Direct Publishing'e <https://kdp.amazon.com> adresinden erişilebilir (Resim 4.8)

kindle direct publishing

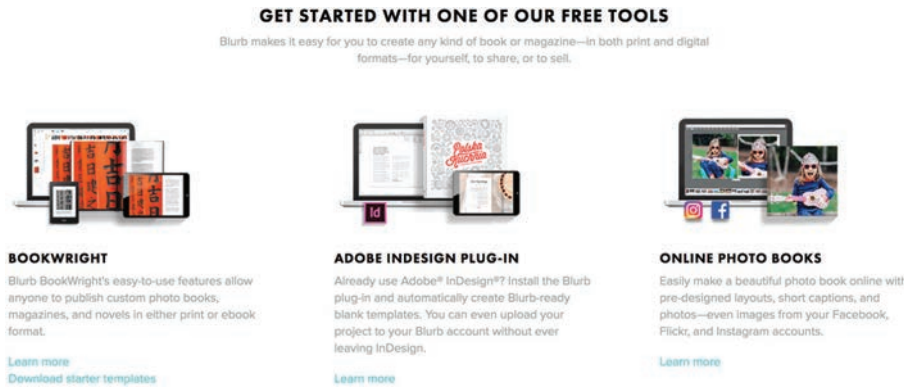
Self-publish eBooks and paperbacks for free with Kindle Direct Publishing, and reach millions of readers on Amazon.

Resim 4.8 Kindle Direct Publishing Sayfası Ekran Görüntüsü

- **iBooks Store:** Apple firmasının sunmuş olduğu hizmette yazarlar ve yayınevleri eserlerini iBook formatına dönüştürerek iBooks Store'da yayınlatabilir. Dünya üzerindeki en büyük e-kitap pazarlarından biridir. iBook Author ile ücretsiz e-kitap üretilir. iBooks Store'da Kitaplarınızı sunmak için, iTunes Connect Apple ID etkinleştirmek gerekir. iTunes Connect hesabınızı etkinleştirmek için bir bağlantı içeren bir e-posta göndermektedir. Sonrasında iTunes Connect'te oturum açarak sunulan adımları takip ediniz. Eğer kitapları ücretli yayınlamak isterseniz bununla ilgili isteği firmaya bildirmek gerekmektedir. Sunulan anlaşma onaylandıktan ve gerekli koşullar sağlandıktan sonra markette kitaplar ücretle satılabilir. iBooks Store yalnızca iBooks Author (.ibooks) ile oluşturulan kitapları veya EPUB (.epub) formatındaki kitapları kabul etmektedir. ISBN numarası olmadan kitap yayınlanabilir (Resim 4.9).

Resim 4.9 iBooks Örnek Ekran Görüntüsü

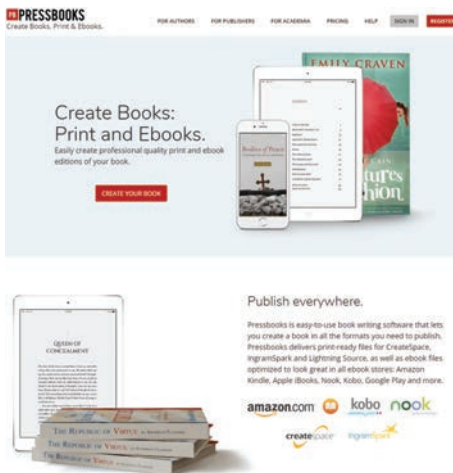

Resim 4.10 Blurb Sitesinden Ekran Görüntüsü

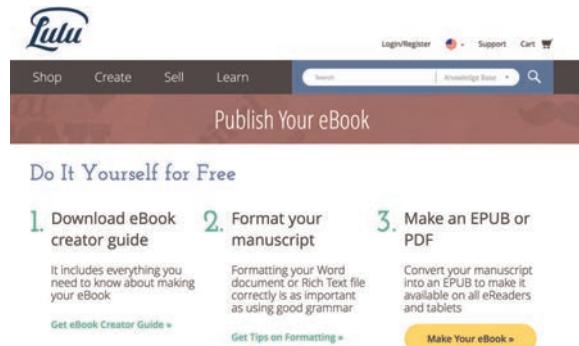
- **<http://www.blurb.com>:** Firma kullanıcılar farklı seçenekler ile eserlerini yayınlama imkânı sunmaktadır. E-kitap üretiminde en çok tercih edilen yazılımlardan biri olan Adobe Indesign eklentisi ile şablon ve araçlarının kullanımını sağlamaktadır. Sıfırdan bir e-kitap oluşturma imkânı sunduğu gibi bir PDF formatındaki kitabı yükleme imkânı da sunmaktadır. Amazon Kindle ve Apple iPad gibi en popüler e-okuyucularla uyumlu olan e-kitaplar hazırlamanıza imkân sağlar (Resim 4.10).
- **<http://www.ekitapyayincilik.com>:** Ekonomik, Profesyonel ve Global Paket olmak üzere kullanıcılarına ihtiyaçları doğrultusunda farklı seçenekler sunmaktadır. İdefix, D&R, babil.com ve Hiperkitap ile yurt dışında Google Play Store, Kobo, Apple iBook Store, Barnes&Boble, amazon.com ve 400'e yakın markette kitapları pazarlamaktadır.
- **<http://en.yumpu.com>:** Firma, kullanıcıları kısa sürede eserlerini ücretsiz yayınlama

imkanı sunmaktadır. Dijital dergileriniz ve kataloglarınız otomatik olarak tüm cihazlara uyarlanır. Okuyucular, içeriğinize bakılmaksızın, içeriğinize rahat bir şekilde erişebilirler. Multimedya Entegrasyonu ile Youtube'daki videoları ve ses dosyalarını SoundCloud'dan entegre etme imkânı sunmaktadır. Kullanıcıların kendi videosunu yüklemesine imkân tanınmaktadır. Flipbook'a entegre edilebilir. Gömme sihirbazını kullanarak dergi ve kitaplarınızı web sitenize kolaylıkla entegre etme imkânı sunmaktadır.

- **<https://pressbooks.com>:** “Her yerde yayınla” sloganı ile çalışan firma yazarın, yayıncının ya da akademisyenlerin eserlerini tüm formatlara dönüştürme imkânı sunmaktadır (Resim 4.11). Kullanım kolaylığı sunan firma baskıya hazır dosyaların ve tüm e-kitapları Pressbooks, Amazon Kindle, Apple iBooks, Nook, Kobo, Google Play ve diğerleri gibi CreateSpace, IngramSpark ve Lightning Source mağazalarında sunulmasına imkân sağlamaktadır.

Resim 4.11 Blurb Sitesi

Resim 4.12 Lulu e-kitap Yayınlama

Pressbooks arayüzü, ortak yazarlar ve editörlerle ortak çalışmanızı kolaylaştırır. Sınırsız sayıda revizyon da yapabilirsiniz. Grafik tasarımı için kodlama işlemlerine gerek kalmadan hazır şablonlar sunmaktadır.

- **<http://www.lulu.com>:** Sitede yazarlara ücretsiz olarak eserlerini yayınlama imkânı sunulmaktadır. EPUB ya da PDF formatında yayınları çevirerek yayınlamaktadır (Resim 4.12).
- **<https://www.publitory.com>:** Yayıncılar için “Kendi kitabını kendin yap” sloganı ile hizmet vermektedir. Özellikle “öz yayın” yani kişinin kendi kendine kitabını yayınlanması ile ilgili araçlar sunmaktadır. Kitabını yeni yazmaya başlayanlar için araçları vardır. Kitabını Kelime İşlemci bir ofis yazılımı ile yazarlar için dönüştürme imkânı sunmakta ve isteyen yazılımcının EPUB formatında düzenleme yapmasına imkân tanımaktadır. EPUB ve PDF formatında hazır kitapları hemen yayınlama imkânı ve hiç teknik süreçle uğraşmak istemeyen yazarlar için kendi ekipleriyle ücretli çözümler sunmaktadır. Komisyon vererek kitap satışı için marketi bulunmaktadır.

WEB: Aşağıda yer alan web sitelerini ziyaret ederek farklı firmaların e-kitap üretim süreçlerini ve modellerini inceleyebilirsiniz.

- <https://www.ipaper.io/en-us/>
- <http://fliphtml5.com/learning-center/en/top-5-best-digital-magazine-ebook-publishing-platforms/>
- <https://www.linkedin.com/pulse/top-5-digital-publishing-platforms-angie-fisher>
- <https://issuu.com/>
- <https://www.joomag.com/>
- <https://magpla.net/2014/02/01/digital-publishing-platforms/>

✓ bilgi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının web üzerinden başlattığı e-kitap projesi incelenebilir. Arkeoloji, Edebiyat, Felsefe, Halk Bilimi / Halk Kültürü, Kültür, Kültürel Miras, Sanat ve Tarih kategorilerinde e-kitaplar yayınlanmaktadır.

ÖÇ 5 Dijital ve web yayıncılığı ortamlarını tanımlayabilme

Araştır

Dijital ve web yayıncılığı ortamlarını açıklayınız?

İlişkilendir

Öğrendikleriniz ile T.C Kültür ve Turizm Bakanlığının web üzerinden başlattığı e-kitap projesini değerlendiriniz.

Anlat/Paylaş

Kullandığınız dijital yayınlama ortamlarının size sunduğu avantajlar bağlamında değerlendiriniz.

DİJİTAL KİTAP OKUYUCULAR

E-kitapları okumak isteyenlerin e-kitap okuyucu cihaza, tablet bilgisayara, mobil cihaza ya da bir bilgisayara sahip olmaları gerekmektedir (Resim 4.13). Burada en önemli kıstas yayıncının e-kitabının hangi formatta yayımlandığıdır (Gümüş, 2013).

Günümüzde sık kullanılan e-kitap formatları aşağıdaki gibidir: (.pdf) - PDF (Portable Document Format) - Adobe (.djvu) - DjVu - AT&T Lab. (.epub) - EPUB (Electronic Publication) - International Digital Publishing Forum (IDPF) (.prc, .mobi) - Mobipocket (.azw) - Kindle - Amazon iBook- Apple Microsoft LIT – Microsoft (.txt) – Platin text (.html) – HTML

Resim 4.13 E-kitap Görüntülenen Mobil Cihazlar Örnekleri

E-kitap okuyucu olarak adlandırılan cihazlar akıllı telefon ya da tablet bilgisayar sistemlerinden farklı bir yapıya sahiptir. Ekran yapıları farklılık göstermektedir. Gözü yormayan ve gün ışığında bile okuma imkânı sağlayan e-ink (e-mürekkep) teknolojisine sahiptir. Tablet bilgisayarlara göre çok hafif oldukları için taşınması kolaydır. E-kitap okuyucusunu okumak bir ders kitabını okuma hissi verebilirken bir tablet bilgisayardan kitap okumak insanda bilgisayar ekranına bakma hissi verebilmektedir. Tablet bilgisayarlara göre uzun pil ömürleri vardır. Kindle, Nook ve Kobo günümüzde en çok tercih edilen e-kitap okuyucuları arasında yer almaktadır. Tablo 4.4'te yer alan e-kitap okuyucuları fiyat, boyut, ekran boyutu, depolama kapasiteleri, okudukları kitap formatlarına göre listelenmiştir. Wifi bağlantı imkânı tanıyan bu okuyucular resim formatındaki belgeleri, doc, docx, jpeg, gif, png formatlarını da açabilmektedir. Özel formattaki kitaplar bir bilgisayara ihtiyaç duyulmadan indirilebilir ve binlerce kitap e-kitap okuyucu araçlarda depolanabilir (Tablo 4.4).

E-kitap okuma araçları kullanıcılara sunduğu yazılımsal özellikleri sayesinde kitap okumayı keyifli hâle getirmektedir. Bu özelliklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

- **Ekran Işığı:** E-mürekkep teknolojisi sayesinde saatlerce gözler yorulmadan okuma yapılabilir. Ekran parlaklığı ile gün ışığı altında okuma yapılabilir.
- **Metin Boyutu:** Sekiz farklı metin boyutu ile rahat okuma sağlamaktadır.
- **Sözlük:** Kelime üzerine gelerek kelimelerin anlamını ya da eş anlamını görme imkânı sağlamaktadır.
- **Çeviri:** Seçili metinler farklı dillere çevrilebilir.
- **Kitap Ayracı:** Kaldığınız yerden okumaya devam edilebilir.
- **Dipnot:** Dipnot metinler çevrim içi görülebilir.
- **Paylaşım:** Kitapla ilgili alınan notlar e-posta olarak paylaşılabilir.

Tablo 4.4 E-kitap Okuyucuların Karşılaştırılması

e-kitap Okuyucular	Amazon Kindle Paperwhite	Amazon Kindle	Amazon Kindle Oasis	Amazon Kindle Voyage	Barnes & Noble Nook GlowLight Plus	Kobo Aura H2O	Kobo Aura One
Fiyat (\$)	120	80	379	200	130	180	230
Boyut inç	6,7 x 4,6 x 0,4	6,3 x 4,5 x 0,4	5,6 x 4,8 x 0,3	6,4 x 4,5 x 0,3	6,4 x 4,7 x 0,3	7,0 x 5,1 x 0,4	7,7 x 5,5 x 0,3
Depolama	4 GB	4 GB	4 GB	4 GB	4 GB	4 GB	8 GB
Ekran Boyutu	6 inches	6 inches	6 inches	6 inches	6 inches	6.8 inches	7.8 inches
Kitap Biçimi	PDF, MOBI, TXT, HTML	PDF, MOBI, TXT, HTML	PDF, MOBI, TXT, HTML	PDF, MOBI, TXT, HTML	EPUB, PDF	EPUB, PDF, MOBI	EPUB, PDF, MOBI, TXT, HTML, RTF, CBZ, CBR

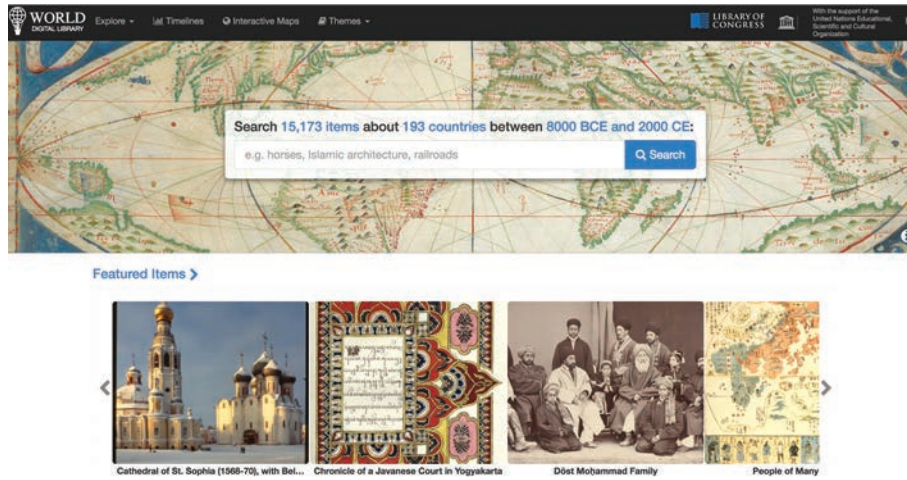
Resim 4.14 E-kitap Okuyucuların Örnek Boyutlandırılması

Kaynak: https://images-na.ssl-images-amazon.com/images/I/71a4on2E4VL_SY500.jpg

DİJİTAL KÜTÜPHANELER

Dijital kütüphaneler geleneksel kütüphanelerden farklı olarak kütüphanecilik hizmetlerini internet ve ağ teknolojilerini kullanarak okuyuculara ulaştırmaktadır. Zaman ve mekân bağlamında birçok sınırlılığı ortadan kaldırdığı için günümüzde geleneksel kütüphanelerin birçoğu dijital kütüphaneleri de kullanmaktadır. Dijital kütüphanecilik örneklerinden bazıları aşağıda açıklanmıştır.

Dünya Dijital Kütüphanesi Projesi: UNESCO, ABD Ulusal Kongre Kütüphanesi, kütüphaneler, arşivler, müzeler, eğitim kurumları ve dünyanın dört bir yanından uluslararası kuruluşlarla iş birliği içindedir. Dünya Dijital Kütüphanesi'nin açılışı, 21 Nisan 2009'da Paris'teki UNESCO genel merkezinde yapılmıştır. İçeriğin büyük bölümü, zaman aşımı sebebiyle kamu malı hâline gelmiş belgelerden oluşmaktadır (Resim 4.15).

Resim 4.15 Dünya Kütüphanesi Web Sayfası

Kaynak: <https://www.wdl.org/en/>

Kütüphanenin amacı internet üzerinden ücretsiz olarak okuyuculara yayınları ulaştırarak uluslar ve kültürler arası anlayışı geliştirmek, eğitimciler, araştırmacılar ve tüm toplumlar için bilgi kaynağı oluş-

turmak ve ülkeler arasındaki dijital uçurumu azaltmaya yönelik olarak çeşitli kurumlarla ortaklıklar oluşturmaktır. Bu doğrultuda onlarca üniversite ile iş birliğine gitmişlerdir. Kütüphane, dünyadaki tüm kültürler için kayda değer ve birincil öneme sahip kültürel belgelere, çok dilli bir ortamda, açık erişimli ve ücretsiz olarak internet üzerinden erişilebilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu belgeler arasında el yazmaları, haritalar, nadir kitaplar, partiyonlar, ses kayıtları, filmler, baskılar, fotoğraflar, mimari çizimler ve diğer önemli kültürel belgeler bulunur (Wikipedia Katılımcıları, 2016).

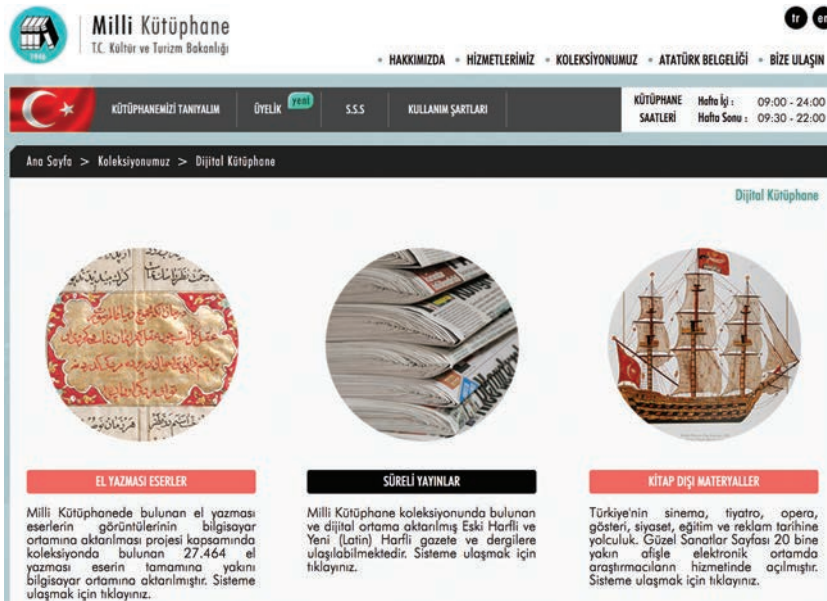
Project Gutenberg (PG): Gutenberg Dijital Kütüphanesi (<https://www.gutenberg.org/>) kültürel eserleri dijital ortama aktarmak, arşivlemek ve dağıtmak amacıyla gönüllüler tarafından yürütülen bir çalışmadır. 1971 yılında kurulan Project Gutenberg, dünyanın en eski dijital kütüphanesidir. Toplanan eserlerin büyük bir çoğunluğu kamu malı olan kitaplardan oluşur. Proje, bu kitapların olabildiğince ücretsiz ve kalıcı bir biçimde, herhangi bir bilgisayarda kullanılabilen açık formatlarda dağıtılmasını sağlar.

Dijital Millî Kütüphane: Millî Kütüphanede bulunan el yazması eserlerin görüntülerinin bilgisayar ortamına aktarılması projesi kapsamında koleksiyonda bulunan 27.464 el yazması eserin tamamına yakını bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Türkiye'nin sinema, tiyatro, opera, gösteri, siyaset, eğitim ve reklam tarihine ait Güzel Sanatlar Sayfası

20 bine yakın afiş elektronik ortama aktarılmıştır. Millî Kütüphane koleksiyonunda bulunan Eski harfli ve yeni (Latin) harfli gazete ve dergiler de elektronik ortama aktarılmıştır. <http://www.mkutup.gov.tr/> adresinden dijital kütüphaneye ulaşılabilir (Resim 4.16).

Anadolu Üniversitesi E-Kütüphane Hizmeti: Üniversitemizin kütüphane arşivinde 2016 yılı verilerine göre 300 binin üzerinde basılı kitap yer almaktadır. Dijital ortamda 190 e-Kitap, 60 bine yakın e-dergi ve 72 Dijital veri tabanı kullanıcılarına sunulmaktadır. Veri tabanlarında 2 milyonun üzerinde yayın elektronik ortamda kullanıcılara sunulmaktadır.

- Proquest Ebook Central 150.000'in üzerinde elektronik kitap içermektedir. Ebrary tüm akademik disiplinleri kapsayan bir e-kitap koleksiyonudur.
- Elsevier yayınevinin 1995-2015 yıllarında yayınladığı e-kitaplar 18 konu başlığında yüksek etki faktörüne sahip 5.048 e-kitabı içerir. Konu başlıkları şöyledir : Bilgisayar Bilimleri, Biyokimya, Genetik ve Moleküler Biyoloji, Çevre Bilimleri, Eczacılık ve Toksikoloji, Enerji, Fizik ve Astronomi, İmmünoloji ve Mikrobiyoloji, Kimya, Kimya Mühendisliği, Matematik, Materyal Bilimi, Mühendislik, Nöroloji, Psikoloji, Tıp ve Diş Hekimliği, Uzay Bilimi, Ziraat ve Biyoloji.

Resim 4.16 Millî Kütüphane içindeki Dijital Kütüphane Sayfası Ekran Görünümü

- Hiperkitap ilk ve tek Türkçe e-kitap platformudur. Türkiye’de faaliyet gösteren 250 yayınevinden 10.000’in üzerinde kitabı barındırır.
- Springer Yayınevi tarafından yayınlanmış 2005-2015 yıllarına ait e-kitaplardır. Koleksiyonda 50.010 e-kitap sunulmaktadır.
- World e-Book Library 2.100.000’den fazla e-kitap barındıran bir kütüphanedir. Koleksiyonun ağırlığı akademik kitaplardan ve %85 oranında İngilizce dilinden oluşmakla birlikte 23.000 sesli kitap, 1.000 kadar çocuk kitabı, çağdaş ve nadir eserler, klasikler ve çizgi romanlar da içerir. Tüm kitaplık akıllı telefonlar ve tablet bilgisayarlarla uyumlu formattadır. Kitapları bilgisayarınıza indirebilirsiniz, her kitap tek bir link üzerinden indirilebilir.

Resim 4.17 Anadolu Üniversitesi Kütüphane Sistemi Web Arayüzü (E-kitaplar)

Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi tarafından sağlanan elektronik kaynaklar (Resim 4.16), yayıncılar ile yapılan lisans anlaşmaları ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince kullanılmalıdır. Elektronik kaynakların ticari amaçlarla kullanılması, otomatik dosya indirme programları ile sistematik toplu indirme yapılması, Anadolu Üniversitesi mensubu olmayan kişilerle veri tabanı içeriklerinin ya da uzaktan erişim şifrelerinin paylaşılması telif haklarına aykırıdır.

ÖÇ 6 Dijital kitap okuyucular ve Dijital kütüphaneleri tanımlayabilecek bilgi ve becerilere sahip olabileceksiniz.

Araştır

Dijital kitap okuyucular ve Dijital kütüphanelerin kullanım alanları nelerdir?

İlişkilendir

Anadolu Üniversitesi E-Kütüphane hizmetlerini sunduğu hizmetler bağlamında inceleyiniz.

Anlat/Paylaş

Kullandığınız mobil iletişim aracınıza en uygun e-kitap yazılımını avantajları açısından inceleyiniz.

ÖÇ 1

Yayıncılıkta dijitalleşme süreçlerini açıklayabilme

Yayıncılıkta Dijitalleşme

Yazının icadı, matbaanın bulunması ve dijital teknolojilerin sıklıkla kullanılması yayıncılık sektörü açısından önemli dönüm noktaları olarak düşünülebilir. Farklı dijital teknolojilerin kitap içeriklerinin oluşturulması, basılması, yayınlanması ve yayınlanan içeriklere ulaşılması bağlamlarında kullanılması ile farklı etkileşim olanaklarına imkân sağlayan kitap türleri ortaya çıkmıştır. Buna göre geleneksel basılı kitaplar, e-kitaplar ve etkileşimli e-kitaplar olmak üzere üçlü bir sınıflamadan bahsedilebilir. Basılı kitaplarda kullanılan temel malzeme kâğıttır. İçerik genellikle tek yönlü etkileşime olanak tanımaktadır. E-kitaplarda kullanılan temel malzeme dijitaldir ve bu tür kitapları okumak için dijital araçlara ihtiyaç duyulur. Basılı kitaplara göre okuyucu ve kitap arasında sınırlı düzeyde karşılıklı etkileşim olanağı vardır. Benzer şekilde etkileşimli e-kitaplarda ise temel malzeme dijitaldir ve bu tür kitapları okumak için dijital araçlara ihtiyaç duyulabilir. Bununla beraber okuyucu ve etkileşimli e-kitap arasında dinamik bir ilişki vardır ve üst düzey karşılıklı etkileşime olanak sağlayabilecek şekilde tasarlanabilirler. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken nokta her kitap türünün kendisine göre avantajları ve dezavantajlarının olduğu, hiçbir kitap türünün bir diğerine üstünlük sağlamadığıdır. Örneğin bir roman geleneksel basılı formatta daha etkili olabilecekken akademik bir kitap ise e-kitap veya etkileşimli e-kitap formatında etkili olabilir.

ÖÇ 2

Web yayıncılığında eğitsel etkileşim düzeylerini tanımlayabilme

Web Yayıncılığında Üretim ve Yayınlama

Web yayıncılığı okuyucu ve kitap arasındaki etkileşimi artırma bağlamında bazı fırsatlar sunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı'nın (The U.S Department of Defense: DoD) 1999 yılında öğretimsel etkileşimi temel alarak dörtlü bir sınıflama yapmıştır. Kitap formatlarını gösterdikleri etkileşimlere göre geleneksel basılı kitaplar, e-kitaplar ve etkileşimli e-kitaplar şeklinde etkileşime göre sınıflandırmak mümkündür.

1. Düzey Pasif etkileşim	Okuyucu bilginin alıcısı durumundadır.
2. Düzey Sınırlı katılım	Okuyucu uyarılara karşı basit tepkilerde bulunabilir.
3. Düzey Üst düzey katılım	Okuyucu uyarılara karşı farklı yaklaşımları kullanarak bir dizi tepkide bulunabilir.
4. Düzey Gerçek zamanlı katılım	Okuyucu gerçek hayata benzer bir şekilde üst düzey uyarılara karşı doğrudan katılım gösterebilir.

ÖÇ 4

Dijital ve web yayıncılığı ortamlarını tanımlayabilme

Dijital İçerik Yayınlama Ortamları

Dijital yayınlama ortamları e-kitap dönüşümü ve üretimi bağlamında farklı seçenekler sunabilmektedir. Bu şekilde hazırlanan içerikler elektronik ortamda DRM olarak adlandırılan dijital hak yönetimi ile lisanslanarak sunulabilmektedir. Firmalar yazarlara Amazon Kindle Fire®, Apple iPad®, Android cihazlar ve Mac veya PC bilgisayarlar için formatlar üretmektedir. Bu cihazlarda çalışan kitap formatlarında yayın yapan ya da yayınları dönüştürerek markette sunan firma-web siteleri bulunmaktadır.

ÖÇ 5

Dijital kitap okuyucular ve Dijital kütüphaneleri tanımlayabilecek bilgi ve becerilere sahip olabileceksiniz.

Dijital Kitap Okuyucular ve Kütüphaneler

E-kitap okuyucu olarak da adlandırılan bu tür cihazlar akıllı telefon ya da tablet bilgisayar sistemlerinden farklı bir yapıya sahiptir. Bu cihazların en büyük özellikleri özellikle kitap okuma deneyimini sağlamak için tasarlanmış olmaları ve bu yönde diğer araçlardan farklılık göstermeleridir. Bu tür okuyucu araçlar gerçek kitap okuma hissini sağlamaya çalışmaktadır. Örneğin birçok okuyucu aracın ekran yapıları farklılık göstermektedir. Gözü yormayan ve gün ışığında bile okuma imkânı sağlayan e-ink (e-mürekkep) teknolojisine sahiptir. Dijital kütüphaneler geleneksel kütüphanelerden farklı olarak kütüphanecilik hizmetlerini internet ve ağ teknolojilerini kullanarak okuyuculara ulaştırmaktadır. Zaman ve mekân bağlamında birçok sınırlılığı ortadan kaldırdığı için günümüzde geleneksel kütüphanelerin birçoğu dijital kütüphaneleri de kullanmaktadır. Sunulan içeriklerin telif haklarına bağlı olarak dijital kütüphaneler açık erişim veya sınırlı erişim olanakları tanımaktadır. Dijital kütüphanelerin en büyük avantajının tek bir tıklamayla okuyuculara binlerce kitabı, herhangi bir zaman, herhangi bir yerden çevrim içi olarak eriştirebilmesinin olduğu söylenebilir.

1 Aşağıdakilerden hangisi basılı kitapların okuyucuya sağladığı avantajlardan biri **değildir**?

- A. Basılı kitapların dijital kitap okuyucu veya bilgisayar gibi ek donanımlarla okunabilmesi
- B. Basılı malzemelerin her ortamda ve başka bir araca gerek kalmadan kullanılabilmesi
- C. Kitap sahibinin iyi bir okuyucu olması durumunda, basılı malzemelerin iyi bir içerik aktarma materyali olması
- D. Okuyucunun özel ilgi gerektiren bölümlere dikkat gösterip, bildiği bölümleri hızla geçebilmesi
- E. Materyalin hazırlanmasında üreticinin ilk hedefinin teknik özellikler değil içerik olması

- I. Etkileşim tek kanal ile gerçekleşir.
- II. Etkileşim, çok yönlüdür.
- III. Etkileşimli e-kitabı oluşturan unsurlar kendi arasında da etkileşim halindedir.
- IV. Etkileşim aynı anda birçok bileşen arasında eşzamanlı olarak gerçekleşir.

2 Yukarıdaki ifadelerden hangileri etkileşimli e-kitabın özelliklerindendir?

- A. I ve II
- B. III ve IV
- C. I, II ve III
- D. II, III ve IV
- E. I, II, III ve IV

3 Aşağıdakilerden hangisi dijital kitapların yayıncılara sağladığı avantajlardan biri **değildir**?

- A. Özel gereksinimi olan bireyler için erişebilir olması
- B. Çevre dostu olmaları
- C. Üretiminin hızlı olması
- D. Zaman maliyetinin düşük olması
- E. Hızlı ve kolay temin edilebilir olmaları

4 Aşağıdaki temel dijital kitap biçimleri ve ses-video özelliği eşleştirmelerinden hangisi doğrudur?

- A. MOBI – ses - video özelliği yoktur.
- B. EPUB – ses - video özelliği yoktur.
- C. Pdf – ses - video özelliği yoktur.
- D. İBook – ses - video özelliği yoktur.
- E. DPS/Folio – ses - video özelliği yoktur.

I. Metin boyutu

II. Kitap ayracı

III. Çeviri

IV. Dipnot

5 Yukarıdakilerden hangileri e-kitap okuma araçlarının kullanıcılara sunduğu yazılımsal özelliklerdendir?

- A. I ve II
- B. III ve IV
- C. I, II ve III
- D. I, III ve IV
- E. I, II, III ve IV

6 Aşağıdakilerden hangisinde kitap formatlarının gösterdikleri etkileşimlere göre gelişim sırasıyla ve doğru olarak verilmiştir?

- A. e-kitaplar - geleneksel basılı kitaplar - etkileşimli e-kitaplar
- B. e-kitaplar - etkileşimli e-kitaplar - geleneksel basılı kitaplar
- C. Geleneksel basılı kitaplar - e-kitaplar - etkileşimli e-kitaplar
- D. Geleneksel basılı kitaplar - etkileşimli e-kitaplar - e-kitaplar
- E. Etkileşimli e-kitaplar - geleneksel basılı kitaplar - e-kitaplar

7 e-kitaplarla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- A. 2000'li yıllardan sonra e-kitaplar ve e-kitap sektörünün gelişimi ve büyümesi azalmaya başlamıştır.
- B. Gutenberg Projesi e-kitaplar için bir dönüm noktasıdır.
- C. Hart'ın düz metin formatında elektronik ortama aktardığı Amerikan Özgürlük bildirgesi ilk e-kitaptır.
- D. 1990'lı yıllar e-kitapların gelişiminin büyük ivme kazandığı dönemdir.
- E. 1993 yılında PDF 1.0 sürümü ile e-kitaplar içeriklerinde metin ve görselleri de barındırma-ya başlamıştır.

8 Aşağıdakilerden hangisi dijital kitapların kullanıcı açısından sağladığı avantajlardan biri **değildir**?

- A. Fiziksel tahribata karşı koyabilmesi.
- B. Dijital kitapların kullanılabilmesi için enerji kaynağına ihtiyaç duyulması.
- C. İçeriğin güncellenebilmesi, düzeltmelerin yapılabilmesi ve bu değişikliklerin çok kısa sürede uygulanabilmesi.
- D. Orijinal yapısına zarar vermeden aktif şekilde kullanılabilmesi, üzerine notlar alınabilmesi, alıntı yapılabilmesi ve istenilen kısımlar vurgulanabilmesi
- E. Dijital hak yönetimine (DRM) tabi olmayan içerik paylaşımının çok kolay olması

9 Aşağıdakilerden hangisi dijital kitapların okuma aracı açısından sınırlı yönlerinden biri **değildir**?

- A. Kitabın içindeki bilgiye veya kitabın belirli bir sayfasına çok çabuk ulaşılabilmesi
- B. Düşük çözünürlüğe sahip ekranların gözü yorması
- C. Bazı donanımların sadece belirli formatlarla çalışması
- D. Etkileşimli e-kitaplara erişmek için kullanılan donanımı çalıştıracak harici bir güç kaynağına ihtiyaç duyulması
- E. e-kitap okuyucu araçların kırılma veya bozulma riski taşımaları

10 Bloglar ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- A. Bloglar neredeyse sınırsız bir okuyucu kitlesine ulaşabilir.
- B. Bloglar yazar ve okuyucu arasında etkileşim ve iletişime olanak tanır.
- C. Bloglar yazar ve okuyucular arasında yer alan araçları ortadan kaldırdığı için bilgi ve düşüncenin özgürleştirilmesine olanak sağlar.
- D. Mevcut hizmetler aracılığıyla bloglarda içerik yayınlamak çok kolaydır ve basit düzeyde teknik bilgi yeterlidir.
- E. Bloglarda yayınlanan içerikler mutlaka bir editöryal süzgeçten geçerek yayınlandığından içerikler her zaman doğrudur.

1. A	Yanıtınız yanlış ise “Basılı Kitaplar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.	6. C	Yanıtınız yanlış ise “Yayıncılıkta Dijitalleşme” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. D	Yanıtınız yanlış ise “Etkileşimli E-Kitap” konusunu yeniden gözden geçiriniz.	7. A	Yanıtınız yanlış ise “E-Kitap” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. A	Yanıtınız yanlış ise “Etkileşimli E-Kitap” konusunu yeniden gözden geçiriniz.	8. B	Yanıtınız yanlış ise “E-Kitap” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. A	Yanıtınız yanlış ise “Dijital Kitap Üretim Araçları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.	9. A	Yanıtınız yanlış ise “Etkileşimli E-Kitap” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. E	Yanıtınız yanlış ise “Dijital Kütüphaneler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.	10. E	Yanıtınız yanlış ise “Bloglar ve Blogların Avantaj ve Dezavantajları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

■ kaynakça

- Bozkurt, A. & Bozkaya, M. (2015). Evaluation Criteria for Interactive E-Books for Open and Distance Learning. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 16(4), 58-82.
- Bozkurt, A., & Bozkaya, M. (2013). Etkileşimli E-Kitap: Dünü, Bugünü ve Yarını. *Akademik Bilişim 2013*. (s.375-381). Akdeniz Üniversitesi, 23-25 Ocak, Antalya. http://www.academia.edu/2536903/Etkilesimli_E-Kitap_Dunu_Bugunu_ve_Yarini
- Burke, P. (2015). *The Business of ePublishing 2015*.
- DoD, (1999). Department of Defense Handbook: Development of Interactive Multimedia Instruction (IMI). Retrieved from <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dod/hbk3.pdf>
- Erdoğan, E. (2016). Açık ve uzaktan öğrenme kapsamında etkileşimli ekitaplar: etkileşim, teknoloji, üretim boyutu ve örnekleri. *AUAd*, 2(3), 88-114.
- Erdoğan, E. ve Kesim, M. (2015). Ağ günlüklerinin kurumsal düzeyde kullanılması. *AUAd*, 1(2), 8-23
- Gümüş S. (2013), The Great Transformation: From eBook to “Interactive” eBook, 2013 AECT International Convention in Anaheim, California.
- Gümüş, S., Güler C., Güler E., Erorta, Ö.Ö. (2012), Mobil Cihazlar için Etkileşimli E-kitap Tasarım Araçları, XVII. Türkiye’de İnternet Konferansı.
- Matas, M. (2011). A next-generation digital book. TED: Talks in less than six minutes. http://www.ted.com/talks/mike_matas.html
- Önder, I. (2010). E-Kitap ve dünyada elektronik kitap yayıncılığı. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(1), 97-105.
- Rao, S. S. (2003). Electronic books: a review and evaluation. *Library Hi Tech*, 21(1), 85-93.
- Wikipedia katılımcıları (2016). Dünya Dijital Kütüphanesi. Vikipedi, Özgür Ansiklopedi. Erişim tarihi 15:52, Ocak 7, 2017.

■ internet kaynakları

- <http://epubzone.org/epub-3-overview/understanding-epub-3>
- <http://epubzone.org/solutions>
- <http://indesignsecrets.com/difference-epub-dps-pdf.php>
- <http://www.apple.com/itunes/working-itunes/sell-content/books/book-faq.html>
- <http://www.apple.com/lae/ibooks-author/>
- <http://www.independent.co.uk/extras/indybest/gadgets-tech/best-ebook-reader-reader-10460922.html>
- <http://www.pcmag.com/roundup/294182/the-best-ebook-readers>
- <http://www.pcmag.com/roundup/294182/the-best-ebook-readers>
- <http://www.slideshare.net/kanavsood1/web-publishing-and-tools-of-publishing>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Comparison_of_e-book_formats
- <https://www.amazon.com/>
- <https://www.techopedia.com/definition/10012/web-publishing>
- <https://www.wdl.org/en/>